

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ INTERNATIONAL MIGRATION IN THE CONTEXT OF SOCIAL SECURITY

УДК 314.7

<https://doi.org/10.32843/infrastruct43-9>

Бондаревська К.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Дробот А.С.

студентка
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Bondarevskia Kseniya

Oles Honchar Dnipro National University

Drobot Anna

Oles Honchar Dnipro National University

Стаття має на меті зробити внесок у вивчення проблеми світової міграції та її впливу на соціальну безпеку у національному та міжнародному аспектах. Було проведено значну кількість досліджень та політичних дискусій щодо впливу міграції на розвиток. Загальним висновком було те, що життя мільйонів людей і цілих суспільств було перетворено переважно на краще шляхом міжнародної міграції. Мігранти заповнюють необхідні робочі місця, але часто не потрібні місцевому населенню. Вони створюють новий бізнес, приносять нові ідеї та сплачують податки в країнах, які їх отримують. Вони перераховують гроші у свої країни походження та можуть сприяти інвестуванню та торгівлі між країнами. Однак не всі країни чи всі мігранти отримують переваги однаково від міграції. Особлива увага приділена вивченню особливостей міграції робочої сили між Україною та іншими країнами світу, а також проблематиці соціального складника національної безпеки з урахуванням посилення міграційних процесів в умовах глобалізації.

Ключові слова: міжнародна міграція, соціальна безпека, міграційні процеси, міграційна політика, глобалізація.

Стаття має на меті внести вклад в изучение проблемы мировой миграции и ее влия-

ния на социальную безопасность в национальном и международном аспектах. Было проведено значительное количество исследований и политических дискуссий о влиянии миграции на развитие. Общим выводом было то, что жизнь миллионов людей и целых обществ была преобразована преимущественно к лучшему путем международной миграции. Мигранты заполняют необходимые рабочие места, но часто не нужны местному населению. Они создают новый бизнес, приносят новые идеи и платят налоги в странах, которые их получают. Они перечисляют деньги в свои страны происхождения и могут способствовать инвестированию и торговле между странами. Однако не все страны или все мигранты получают преимущества одинаково от миграции. Особое внимание уделено изучению особенностей миграции рабочей силы между Украиной и другими странами мира, а также проблематике социальной составляющей национальной безопасности с учетом усиления миграционных процессов в условиях глобализации.

Ключевые слова: международная миграция, социальная безопасность, миграционные процессы, миграционная политика, глобализация.

This article aims to contribute to the study of global migration and its impact on social security in national and international aspects. There has been a considerable amount of research and policy debate on the impact of migration on development. A general conclusion has been that the lives of millions of people and whole societies have been transformed, mostly for the better, through international migration. Migrants do jobs that are needed but often not wanted by local populations. They set up new businesses, bring new ideas and pay taxes in the countries that receive them. They remit money to their countries of origin and may facilitate investment and trade between countries. However, not all countries or all migrants benefit equally from migration. As the United Nations Special Representative of the Secretary-General for International Migration noted in 2017, migrants whose rights are respected, who enjoy a decent standard of living and who can apply their skills contribute more to their countries of destination and to their countries of origin.⁷⁰ Access to social protection is key to maintaining adequate standards of living throughout the life cycle and to ending poverty, as set forth in the 2030 Agenda. International migrants, however, are poorly served by social protection systems. Without action to remove the obstacles that migrants face, the pledge to implement social protection systems and measures for all, including floors, will not be met. People migrate in different circumstances and for a variety of reasons, including to study, reunite with family members, seek better job opportunities and flee conflict. Most choose to migrate in search of a better life but some—including those escaping violence or natural disasters—are forced to do so. Some migrants acquire the nationality of the country in which they live and generally enjoy the same rights as their native-born peers, but most remain foreign nationals for an extended period. A majority have the necessary documentation to live and work in their new countries, temporarily or for the long term, but a sizeable number are in an irregular situation—that is, they have entered or are staying in a country without the necessary documentation. Particular attention is paid to the study of the peculiarities of labor migration between Ukraine and other countries, as well as the issue of the social component of national security, taking into account the strengthening of migration processes in the context of globalization.

Key words: international migration, social security, migration processes, migration policy, globalization.

Постановка проблеми. Вивчення глобальних економічних процесів має велике практичне значення. Це дає змогу визначити вектор стратегічного розвитку кожної держави в контексті глобальних зовнішньоекономічних зв'язків між країнами. Для реалізації довгострокової програми розвитку для України необхідно визначити основні принципи цієї стратегії та засоби її реалізації для реалізації відповідної зовнішньоекономічної доктрини нашої держави. Це питання розкриває суть міжнародної міграції робочої сили, аналізує її основні причини, уточнює наслідки для країн-донорів та приймаючих країн. Однак стрімкий процес розвитку та зміни економічних відносин світу справедливо привертає все більше уваги до вивчення цієї проблеми, особливо її стану в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчають проблеми міжнародної міграції в сучасних умовах такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як О. Малиновська, А. Хомра, В. Іонцев, І. Прибуткова, О. Ровенчак, В. Володько та інші. Питання безпеки в глобальному світі обговорювали Е. Тікнер, П. Циганков, В. Косевцов, Ю. Калиновський, В. Холод, А. Кирчів та С. Денисюк.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження специфіки та значення міжнародних міграційних процесів у контексті соціальної безпеки в умовах глобалізації, а також дослідження соціального стану захищеності мігрантів, адже деякі мігранти залишають свою країну з наміром назавжди переїхати або закінчити поселення за кордон, незалежно від їхніх початкових намірів. Однак усе більша кількість робітників, особливо

висококваліфікованих, переїжджає тимчасово. Багато хто залишається довше, ніж спочатку планували, в країні призначення, але врешті-решт переїжджають до інших країн або назад у країну походження. Ці розрізнення є важливими, оскільки умови, за яких переїжджають люди, впливають на надані їм права, а отже, на загальне благополуччя мігрантів та їхніх сімей.

Виклад основного матеріалу. Міграційна політика є одним із пріоритетів розвинених країн. Міграція населення впливає на баланс ринку праці, стимулює економічне зростання окремих його секторів, соціальну та демографічну структуру населення та його етнічний склад. Водночас масовий приплив мігрантів може призвести до зростання безробіття та посилення тиску на соціальну інфраструктуру.

Незалежно від країн, що імпортують робочу силу, або країн, які традиційно залучають іммігрантів, усе частіше як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються, міграція та мігранти мають негативний образ. Увага ЗМІ звичайно зосереджується на неконтрольованому “поточи” людей, які шукають роботу чи притулок, на незадокументованій міграції, на злочинній діяльності торговців людьми та контрабандистів, а також на проблемах інтеграції мігрантів з місцевим населенням.

Перша світова війна спричинила велику евакуацію українців на схід СРСР, вони залишались у Сибіру, республіках Центральної Азії. Надалі – втеча українців від Голодомору 30-х років ХХ століття, переїзд інтелігенції до Москви в 60–80-х роках ХХ століття. У пострадянську епоху українці мігрують до Західної Європи, США та

Ізраїлю. За роки незалежності ринкові методи господарської діяльності проявились у всіх гострих кризових сферах економічного, соціального та політичного життя. Ринкова трансформація економіки України була потворною та несистемною, що призвело до негативних наслідків, поглиблюючи економічний хаос. Протягом останніх років Україна втрачає науковців, які мігрують на Захід. Зростання відкритості українського народу після здобуття незалежності неминує спостерігається у всіх великих вітражах України в умовах міжнародної міграції (рис. 1) [2].

У Росії найбільша кількість українських емігрантів – 4,4 мільйона. Це більше половини всіх українців за кордоном. Серед європейських країн найбільше українців проживає в сусідній Польщі – 1,2 мільйона. Така ж кількість українських емігрантів є і в Канаді. Ще 940 000 живуть у США, 500 000 – у Бразилії, 231 000 – в Італії та 230 000 – у Німеччині. Загалом за останні п'ять десятиліть зросла орієнтовна кількість міжнародних мігрантів. Загальний підрахунок – 272 мільйонів людей у 2019 році, на 119 мільйонів більше, ніж у 1990 році (153 мільйони), і втричі більше, ніж у 1970 році (84 мільйони; див. табл. 1). Хоча частка міжнародних мігрантів у всьому світі також зросла за цей період, очевидно, що більшість людей продовжує жити в країнах, в яких вони народилися.

У 2019 році більшість міжнародних мігрантів (близько 74%) були у працездатному віці (від 20 до 64 років), з незначним зниженням кількості мігрантів молодше 20 років з 2000 по 2019 рік (з 16,4% до 14%). Стабільною є частка (близько 12%) міжнародних мігрантів віком від 65 років із 2000 року

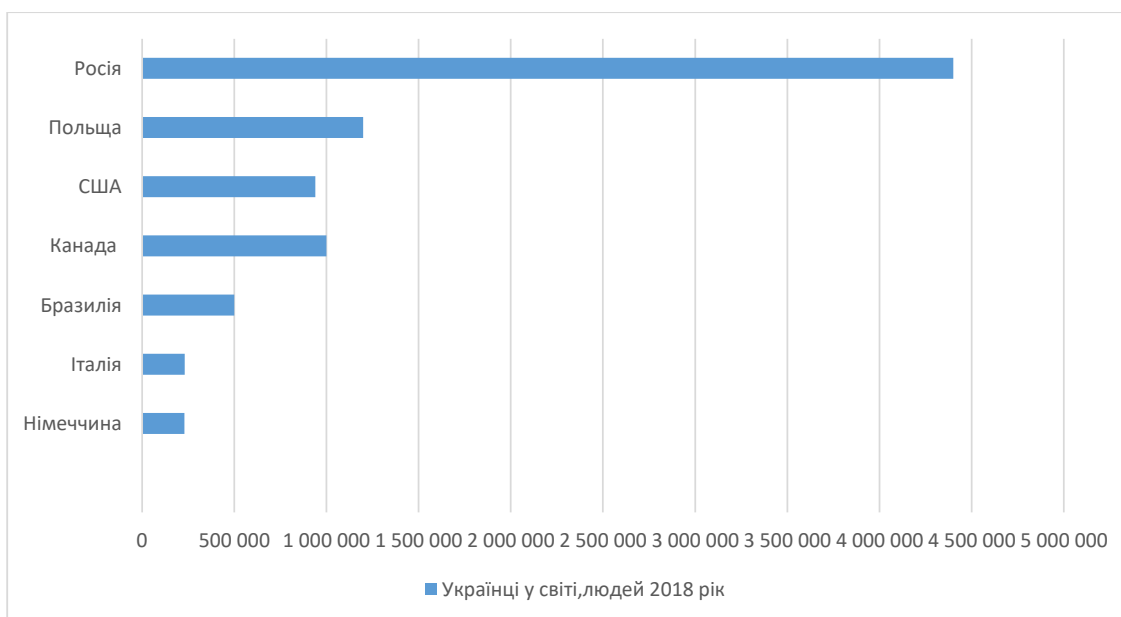

Рис. 1. Українці у світі, осіб, 2018 рік

Джерело: складено авторами на основі [2]

Таблиця 1
Міжнародні мігранти, 1970–2019 рр.

Рік	Кількість імігрантів, млн	Мігранти, % світового населення
1970	84,460,125	2,3%
1975	90,368,010	2,2%
1980	101,983,149	2,3%
1985	113,206,691	2,3%
1990	153,011,473	2,9%
1995	161,316,895	2,8%
2000	173,588,441	2,8%
2005	191,615,574	2,9%
2010	220,781,909	3,2%
2015	248,861,296	3,4%
2019	271,642,105	3,5%

Джерело: складено авторами на основі [14]

[14]. Сьогодні лідером серед країн Європи з прийому іноземців є Німеччина (рис. 2).

З рис. 2 видно, що більшість іноземців (приблизно 75%) проживають у п'яти основних європейських країнах: Німеччині, Іспанії, Великобританії, Італії та Франції. Однією з причин такого розташування мігрантів є те, що ці 5 країн є найбільшими в Європі. Лідерами серед країн, що "постачають" іноземців до ЄС, є Туреччина (2,4 млн осіб), Марокко (1,8 млн осіб) та Албанія (1 млн осіб). Україна навіть не входить до першої десятки – офіційно наших співвітчизників у ЄС близько 600 тис. осіб [1].

У Німеччині політика країни спрямована на залучення висококваліфікованої робочої сили з числа іноземців. В Іспанії та Італії ситуація

складніша, оскільки вони керують своєю політикою однаково. Загальна тенденція така: висококваліфіковані спеціалісти їдуть у країни Північно-Західної Європи (Швеція, Німеччина), а некваліфіковані робітники, службовці, сезонні працівники їдуть у країни Південної Європи (Іспанія, Італія, частково Франція) [5]. У 2018 році 14 953 іноземців отримали посвідку на проживання в Україні, включаючи дозвіл на роботу для 8100 осіб. Статистика щодо українців, які проживають у країнах ЄС, за даними Євростату, не досить точна, вона не враховує нелегальних мігрантів.

Останні підрахунки Відділу народонаселення ООН свідчать, що із 175 мільйонів міжнародних мігрантів у 2018 році 40% проживали в країнах, що розвиваються [9]. Спостерігається певна «асиметрія» у глобальному масштабі, оскільки капітал, товари та послуги циркулюють вільніше, ніж робоча сила.

В останні роки також посилилася імміграція в Україну. Як і раніше, наша країна – це переважно транзитна територія для мігрантів, які планують в'їхати до Західної Європи. Незаконне перевезення мігрантів до ЄС – це серйозна справа, яка особливо процвітає на Закарпатті [5]. Причинами цього є посилення імміграційної політики та посилення антиімміграційних настроїв у багатьох європейських країнах, а також підписання з Україною угоди про реадмісію. За даними ООН, в Україні є 6,7 мільйона нелегальних мігрантів. Імігранти (легальні та нелегальні) зосереджені у столиці та у великих містах Східної та Південної України. У західному регіоні їх трохи менше, це

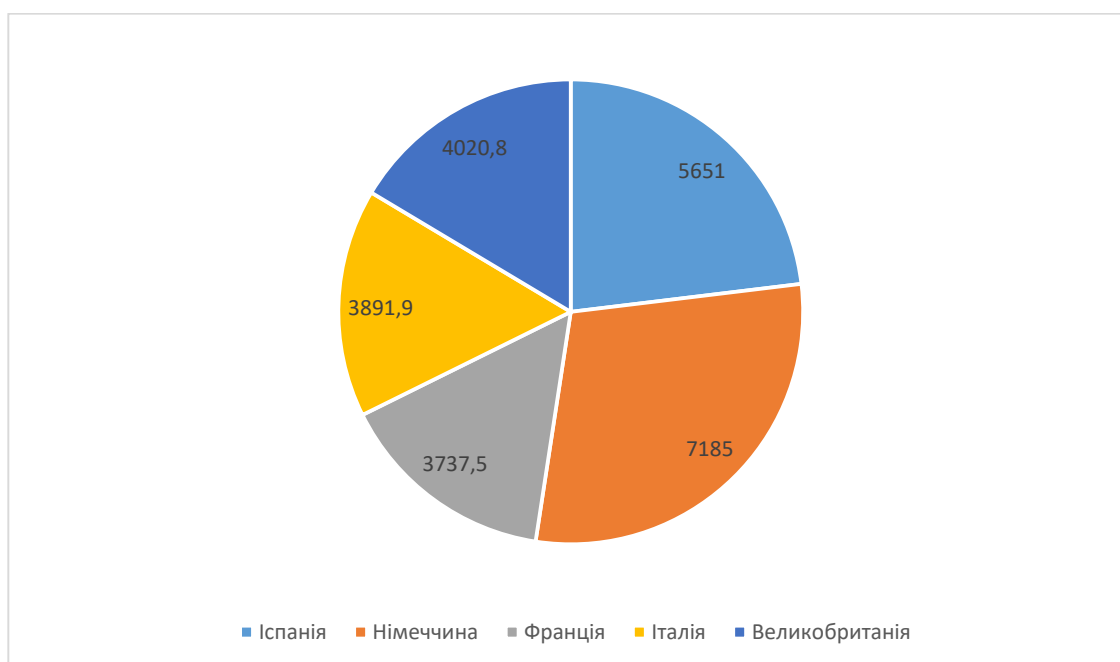

Рис. 2. П'ять країн Європи, де живе найбільше іноземців, 2018 рік

Джерело: складено автором на основі [1]

переважно студенти та працівники іноземних компаній. Незважаючи на те, що проблема імміграції в Україну з кожним роком стає все актуальнішою, досі на неї майже не звертали уваги. Це пов'язано з відсутністю досвіду роботи зі значними міграційними потоками, низьким рівнем розвитку правової системи та обмеженою культурою прав людини. Під час обговорення імміграції як шансу чи загрози для України головним аргументом серед прихильників першого є те, що до 2050 року прогнозується зменшення чисельності населення України на 36% (17 мільйонів осіб). Щоби зберегти нинішню кількість, українцям потрібно близько 340 тис. іммігрантів на рік [13].

Працівники-мігранти часто стикаються з труднощами щодо охоплення соціальним забезпеченням та отримання пільг, з якими не стикаються національні працівники та ті, хто прожив і закінчив усе своє трудове життя в одній країні. Ці труднощі здебільшого пов'язані з тим, що системи соціального забезпечення створені відповідно до національного законодавства і пов'язані або з періодами зайнятості, економічної діяльності, або з місцем проживання. Таким чином, національні закони про соціальне страхування часто містять особливості, які завдають шкоди працівникам, що мігрують з однієї країни зайнятості в іншу, порівняно з громадянами, які працюють лише у своїй країні походження. Ризики для здоров'я, з якими стикаються мігранти, ускладнюються дискримінацією та обмеженим доступом до медичної інформації, зміцнення здоров'я, медичних послуг та медичного страхування. Органи охорони здоров'я в країні призначення орієнтуються на наявні інфекційні захворювання серед потенційних мігрантів.

Соціальне забезпечення – це складник національної безпеки, що визначає стан захисту життя та важливих інтересів особистості, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також від загроз соціальним інтересам. Декларація про державний суверенітет України розглядає соціальне забезпечення як «стан гарантованого правового та інституційного захисту життєво важливих соціальних інтересів людини та суспільства від внутрішніх та зовнішніх загроз» [3].

Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає соціальне забезпечення як «захист життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, що забезпечує стійкий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію реальних та потенційних загроз до національних інтересів» [3].

Основні принципи соціальної безпеки закладені в Конвенціях та рекомендаціях Міжнародної організації праці, які передбачають права на соціальне забезпечення працівників-мігрантів та їхніх сімей. Ці принципи такі:

- рівне поводження та недискримінація, включаючи рівне поводження у сфері соціального забезпечення між громадянами та недержавними громадянами;

- забезпечення набутих прав;
- забезпечення прав у процесі придбання;
- виплата пільг.

Багатосторонні основи МОП із трудової міграції (2006) закликають укладати договори про соціальне забезпечення на користь працівників-мігрантів (Настанова 9.9. С. 18). Угоди про соціальне страхування – це договори, які координують схеми соціального страхування двох або більше країн для забезпечення переносимості прав на соціальне забезпечення.

Рекомендація МОП щодо соціального захисту, № 202, прийнята МКБ у червні 2012 року, доповнює існуючі Конвенції та рекомендації МОП. Відповідно до Рекомендації, члени повинні встановлювати та підтримувати національний рівень соціального захисту, що включає основні гарантії соціального захисту, щоб забезпечити усім членам суспільства принаймні базовий рівень соціального забезпечення протягом свого життя. Такі гарантії повинні надаватися всім мешканцям та дітям, як це визначено в національних законах та нормах і з урахуванням діючих міжнародних зобов'язань. Таким чином, мігранти та їхні сім'ї повинні мати доступ до цих основних гарантій соціального забезпечення в державі, де вони проживають, а також у своїй країні, якщо мають бути укладені двосторонні або багатосторонні угоди, що передбачають більш високий рівень захисту.

Підхід МОП щодо підвищення соціального захисту працівників-мігрантів передбачає:

- сприяння ратифікації та застосуванню стандартів МОП, передбачених її Конвенціями та Рекомендаціями, що стосуються працівників-мігрантів та їх соціального захисту;

- підтримання укладення угод про соціальне забезпечення (двосторонніх і багатосторонніх): договорів, що координують схеми соціального забезпечення двох або більше країн, щоб забезпечити рівне ставлення щодо соціального забезпечення, а також доступ до збереження та/або переносимості соціальних прав на безпеку (висновки ILC 2011), використовуючи Додаток до підтримки Рекомендації щодо забезпечення прав соціального захисту, 1983 р. (№ 167) як типовий Договір про координацію двосторонніх або багатосторонніх інструментів соціального забезпечення [10].

На внутрішньому рівні було прийнято кілька важливих рішень щодо поширення гарантій соціального забезпечення на мігрантів. Наприклад, Конституційний суд Південної Африки та Федеральний суд Швейцарії підкреслили, що принцип недискримінації застосовується щодо

користування мігрантами правом на соціальне забезпечення. Застосовуючи Європейську соціальну хартію, Європейський комітет із соціальних прав послідовно знаходив національну практику, яка забороняє – особливо через вимоги до місця проживання та кваліфікаційного періоду – порушувати права негромадян на соціальне забезпечення та соціальну допомогу.

Подолання труднощів, з якими стикаються працівники-мігранти та їхні сім'ї щодо охоплення соціальним забезпеченням, є головним завданням МОП щодо закриття прогалів у сфері найвищого пріоритету справедливого зростання, соціальної згуртованості та гідної роботи для всіх, що закладено в Декларації Філадельфії (1944 р.) і ще раз підтверджено в Рекомендації щодо соціального захисту, 2012 (№ 202). Конвенції та рекомендації МОП визнають та вирішують конкретні недоліки, з якими стикаються працівники-мігранти у доступі до соціального забезпечення; не тільки у забезпеченні рівного ставлення, але й у розширенні охоплення. Отже, ці документи вимагають посилення координації соціального забезпечення між країнами шляхом двосторонніх та багатосторонніх угод (Конвенція про рівність поводження [Соціальне забезпечення], 1962 р. [№ 118], Підтримка Конвенції про права соціального забезпечення, 1982 р. [№ 157] та супровідної Рекомендації № 167) [11].

Участь мігрантів у громадянському та політичному житті ґрунтується на кількох правах, включаючи право на приналежність до профспілок та право голосу, а також на існуванні таких установ, як міграційні асоціації та консультативні органи. Хоча право мігрантів на приналежність або створення профспілки досить обмежене в країнах, що розвиваються, мігранти користуються цими правами в деяких розвинених країнах. У низці розвинених країн профспілки, занепокоєні загрозами дотриманню норм праці через дерегуляцію та скорочення членства, висловили привітнішу позицію щодо мігрантів та підтримують заходи щодо забезпечення їхньої рівності з громадянами у царині роботи.

У 2017 році розроблено проект Концепції проекту Міграційного кодексу України (далі – Концепція) для виконання пунктів 17, 18 Плану дій щодо реалізації Концепції пріоритетних заходів із реформування Державної міграційної служби на 2017 рік постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 83-р та Стратегією державної міграційної політики України на період до 2025 року, затвердженою наказом Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482, що передбачає розроблення спільних підходів до можливих шляхів кодифікації міграційного законодавства та розроблення проекту кодифікаційного акту, який має бути частково уніфікованим та систематизованим нормами

права, що регулюють суспільні відносини у сфері міграції [12].

Таким чином, основними способами державної політики соціального забезпечення є: у сфері духовних відносин – створення умов для розвитку інтелектуального потенціалу та капіталу суспільства; у сфері політичних відносин – вирішення існуючих суперечностей у системі владних відносин, зміцнення спроможності держави; у сфері економічних відносин – створення умов для посилення спроможності держави у вирішенні стратегічних проблем соціально-економічного розвитку суспільства; у сфері соціального захисту – формування динамічної, гнучкої системи соціального захисту.

Висновки з проведеного дослідження. Глобалізація економіки суттєво вплинула на формування нового підходу до міграційної політики. Цей підхід полягає у переході від функцій державного управління до інтегрованого управління міграційними процесами, що ґрунтується на створенні умов, які протидіють міграції.

Слід зазначити, що питання сучасних міграційних процесів та політики соціального забезпечення є перспективним з погляду подальших досліджень, особливо зважаючи на те, що аналіз міграційної ситуації в Україні показує, що вона розвивається набагато динамічніше, ніж процес упродовження внутрішнього законодавства у цій галузі, формування державних органів, відповідальних за його регулювання. Таким чином, забезпечення соціального захисту працівників-мігрантів стало однією з найважливіших соціальних проблем, з якими стикається міжнародна спільнота. Важливо підвищити ефективність управління державним та регіональним управлінням соціальним забезпеченням. Для ефективної реалізації окремих сфер соціального забезпечення необхідне розроблення досконалого механізму узгодження інтересів держави та регіонів, формування системи пріоритетних інтересів держави з урахуванням регіональних особливостей.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Stalker P. Workes without frontiers: The impact of globalization on international migration. Boulder (Col): Rienner: ILO, 2007/ X1. P/ 141–152.
2. Expat Insider 2019. URL : <https://www.internations.org/expat-insider/> (Дата звернення 01.06.2020).
3. Державна політика в соціогуманітарній сфері : підручник / В.А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник та ін. ; за заг. ред. В.А. Скуратівського, В. П. Трощинського. К. : НАДУ, 2010. 284 с.
4. Концепція державної міграційної політики України. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/13642.html>. (Дата звернення 30.05.2020).
5. На Закарпатті на нелегалах заробляють мільйони. URL: http://migrazia.narod.ru/chronic_3.m.html. (Дата звернення 30.05.2020).

6. Прибиткова І. Трудові мігранти у соціальній ієрархії українського суспільства: статусні позиції, цінності, життєві стратегії, стиль і спосіб життя – 2002. № 4. С. 156–167.

7. Яворський М.М. Складнощі державного регулювання інвестиційної діяльності і малого бізнесу в Україні на прикладі досвіду підприємницької ініціативи зворотних мігрантів. Міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2012. С. 121–124.

8. Refugees and Migrants. URL: <https://refugeesmigrants.un.org/> (Дата звернення 30.05.2020).

9. International Migration Programme. URL: http://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_205148.pdf (Дата звернення 01.06.2020).

10. SOCIAL PROTECTION & HUMAN RIGHTS. <https://socialprotection-humanrights.org/key-issues/disadvantaged-and-vulnerable-groups/migrants/> (Дата звернення 01.06.2020).

11. International Labour Organization (ILO). URL: <https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/policy-areas/social-protection/lang--en/index.htm> (Дата звернення 01.06.2020).

12. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції здійснення першочергових заходів з реформування Державної міграційної служби на 2017 рік. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2017-%D1%80> (Дата звернення 01.06.2020).

13. «Боротьба за мігрантів. Україні приготуватися». URL: https://dt.ua/internal/borotba-za-migrantiv-ukrayini-prigotuvatisya-289703_.html (Дата звернення 01.06.2020).

14. UNITED NATIONS. URL: <https://www.un.org/development/desa/publications/world-population-prospects-2019-highlights.html> (Дата звернення 30.05.2020).

REFERENCES:

1. Stalker P. Workes without frontiers: The impact of globalization on international migration. Boulder (Col): Rienner: ILO, 2007 / – X1. – P / 141 – 152.

2. Expat Insider 2019. URL: <https://www.internations.org/expat-insider/> (accessed 01.06.2020).

3. Skuratovsky V., Troshchinsky V., Sytnyk P. and others. Derzhavna polityka v sotsiohumanitarniy sferi : pidruchnyk (2010) [State policy in the socio-humanitarian sphere: a textbook] / for general ed. V. Skuratovsky, V. Troshchinsky. : NADU. 284 c.

4. The concept of state migration policy of Ukraine. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/13642.html>. (Accessed 30.05.2020).

5. Na Zakarpatti na nelehalakh zaroblyayut' mil'yony [Transcarpathians earn millions from illegals]. URL: http://migrazia.narod.ru/chronic_3.m.html. (Date of application 30.05.2020).

6. Prybytkova I. (2002) Trudovi mihranty u sotsial'niy iyerarkhiyi ukrayins'koho suspil'stva [Labor migrants in the social hierarchy of Ukrainian society: status positions, values, life strategies, style and way of life]. № 4. P. 156–167.

7. Yavorsky M. (2012) Skladnoshchi derzhavnoho rehulyuvannya investytsiynoyi diyal'nosti i maloho biznesu v Ukrayini na prykladi dosvidu pidpryyemnyts'koyi initsiatyvy zvorotnykh mihrantiv. Mizhnar. nauk.-prakt. Konf. [Difficulties of state regulation of investment activity and small business in Ukraine on the example of the experience of entrepreneurial initiative of return migrants. International. scientific-practical conf]. – Odessa: NGO "Black Sea Center for Research of Society Problems", – P. 121–124.

8. Refugees and Migrants. URL: <https://refugeesmigrants.un.org/> (accessed 30.05.2020).

9. International Migration Program. URL: http://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---migrant/documents/publication/wcms_205148.pdf (Accessed 01.06.2020).

10. SOCIAL PROTECTION & HUMAN RIGHTS. <https://socialprotection-humanrights.org/key-issues/disadvantaged-and-vulnerable-groups/migrants/> (Accessed 01.06.2020).

11. International Labor Organization (ILO). URL: <https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/policy-areas/social-protection/lang--en/index.htm> (Accessed 01.06.2020).

12. Pro zatverdzhennya planu zakhodiv shchodo realizatsiyi Kontseptsiyi zdiysnennya pershocherhoviykh zakhodiv z reformuvannya Derzhavnoyi mihratsiynoyi sluzhby na 2017 rik. [On approval of the action plan for the implementation of the Concept of implementation of priority measures to reform the State Migration Service for 2017]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/83-2017-%D1%80> (Access date 01.06.2020).

13. "Borot'ba za mihrantiv. Ukrayini pryhotuvatisya" ["The struggle for migrants. Ukraine to prepare"]. URL: https://dt.ua/internal/borotba-za-migrantiv-ukrayini-prigotuvatisya-289703_.html (Application date 01.06.2020).

14. UNITED NATIONS. URL: <https://www.un.org/development/desa/publications/world-population-prospects-2019-highlights.html> (accessed 30.05.2020).